

171108

Cug ordudin proletarmud, negdtcxətn!

526607

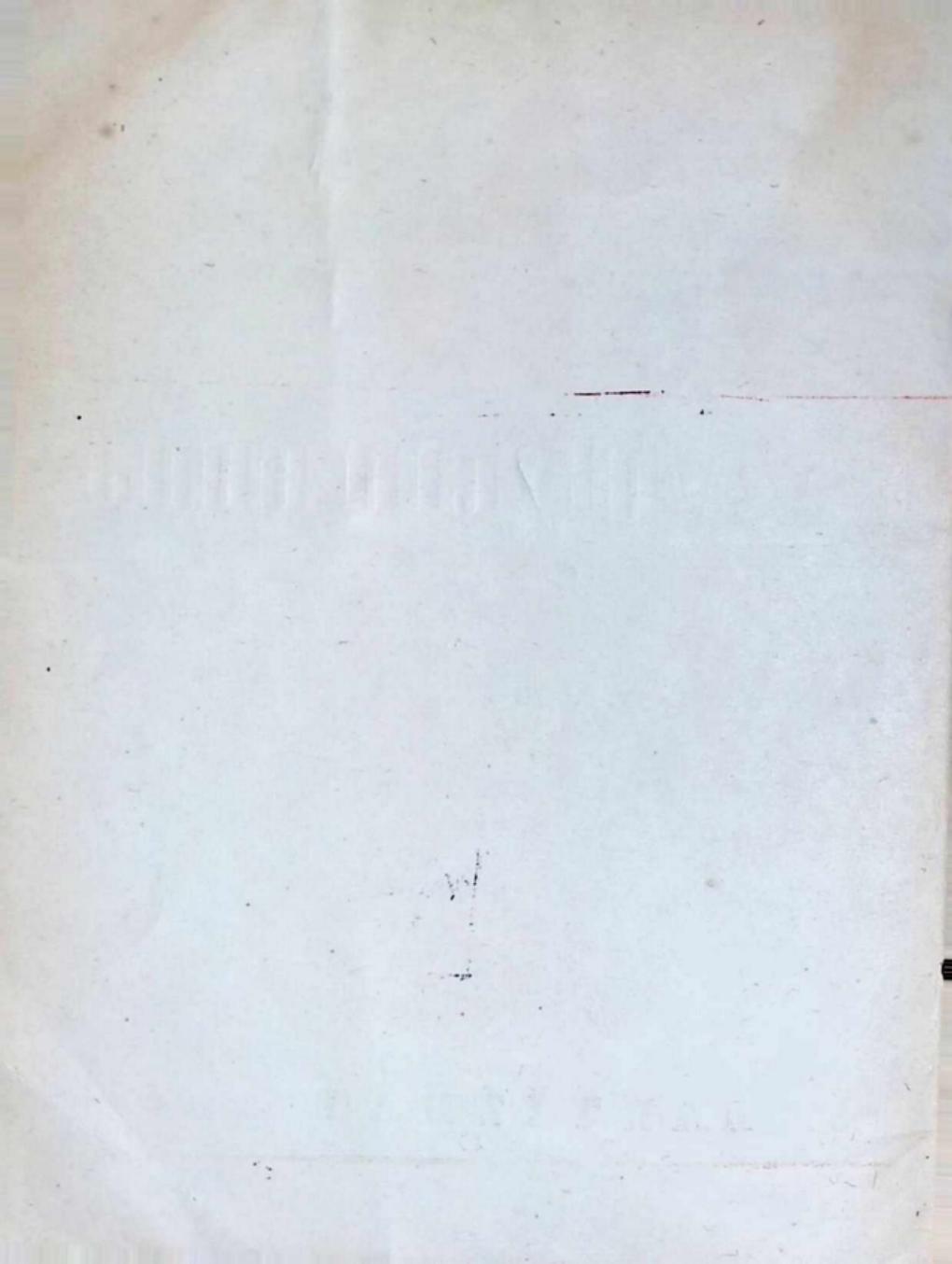
DORE EMAST

V. I. LENIN

Revolycin eona

t u s k a r
k e l s n y g

P A R T I Z D A T
₁ ₂ ₃ ₄

17/108

Cugordudin proletarmud, negdtxəzətn!

V. I. LENIN

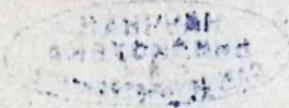
CUG ƏRƏSƏN SOVETMYDİN—
6-gç XURGT REVOLYCİN ƏTNƏ
TUSKAR

1918 zilin nojabrь sarin
6-d kelsn yg.

Научная библиотека
Государственного научно-
исследовательского учреждения
"Комицкий институт гуманитарных
и естественных исследований"

НАУЧНАЯ
БИБЛИОТЕКА
ПРИ
САРГИЧИНАВЕРСИТЕТЕ

PARTIIN IZDATELSTV
MOSKU ★ 1934

新嘉坡中華書局

新嘉坡中華書局

新嘉坡中華書局

Nekdmyd! Revolycinъ eенән cug delkәn keln әмtdin dundin kөdлmşçnrin zisәnә ik-ik gisn jovid-
lmud bolz jovx saamد, kөdлmşçnrin klassin boln
kyç-kөlsәrn вәәх әmtsin ikәr sonъzz вәәcxәsn, es
itkz вәәsn xalxsd çign, delkәn dәәn, xuuçn josna
boln bajaçdin xuuçn nojrxgç klassin zөvşәrkсәr
çign kyç yzylsәr çign kөtrş uga, ter dәәnti hanc-
xkn әrәsәg biş, nam cug delkәg, cug delkәn prole-
tarsk revolycyr, hazrig cusar uhasn boln nemşin
imperializmin kyç-çidl yzylhn, dazrlhn-dәvrilhnә xе-
ен, tydy met Avstrъ, Germanъ xojran дөңтә an-
glı-parncsin imperializmin kegç politik yzylgç kapi-
talig kөdлmşçnr diilxyr avç oç jovxny lavta med-
gdsn saamд, uktdz вәәnә bidn.

Revolycinъ eен bidn uktgdz вәәх әdrәn, tyy-
nәпь jovad harsn xaalhinъ, xәlәx zөvtә bidn. Bidn
evrәпь revolycәn, delkәd caarandnъ bolx neg çign
kөdлmşçnrin revolyc yzş uga kyçr kynd cagt ekllә
bidn, tegәd çign, jovad harsn xaalhan bylndnъ, ut
turştnъ gegә tusxahad, en өngrsn cagin zuur ky-
cәcxәsәn bo'lн en zilin turş evrәпь lavta erkn, tolha
kex kycәx kөdлmşdәn, jahz вijәn beldcxәsәn xә-
lәllin erk biş kergәt jumн mөn. Bidn, cug delkәn

proletarsk, socialistiçesk əərimin ənqşp, ətrədsinə negşp bolcxax zəvtəvdn. Bidn kezəd bolv çign, cug delkən nooldanas hargç revolycig eklsən ors proletariat onçta aç-tustə bolad, es giz tertn naatk-sasn əmn jovsnas avn biş, zug kapitalizm onçta sul, ard xocrlt boln onçta yytrmztə dəənə — strategiçesk vəədlimy, manig jovdlmud daxn naatk ətrədmydəsn uralan harsan tedn bosxın, jovxın kylən jovxan, martad uga bidn. Oda bidn, mana irx revolycin xaalhtk nooldasd orlcxdan jamaran kevər beln bolcxasan, xələz avcxaz vəənə bidn.

Tegəd, nəkdmyd en əngrsn zild eləəd ju kev bidn giz surn, iim jums kegdv giz, kelcxəx zəvtə bidn: kədlımsçnrin klassin tyryn işkdlmyd bolgsn kədlımsçnrin xələvr-şyyvrəsn (kontrol), orn-nut-ginə cug zer-zev, edl- axuhan ezllhnəsn, promiş-lennostig kədlımsçnr hardlhur bəl zag uga har əərdəd irçkv bidn; hazrin tələ kegç cug, delgy krestyjansk nooldanasn, pomeşçgmydin (ik hazr ezlgçnrin) əmnəs kegç krestyjanmudin nooldanasn, cug keln əmtin dundin, bayaçudin, demokratiquesk (oln əmtinə) nooldanasn, selənd proletarsk, ərəlproletarsk xalxs, onçta ikər kədlcxədg, dazrgdcxadg xalxsn jilhrz, şin vəəlh togtaxar bossn boslhur irv bidn; selənə dazrgdz, dargdzəsn xalxp vaja-çudla boln tyn dotr evrən, selənə kulack-baja-çudlahan negndən toxrtlan nooldx vərlənd, orlcz odv.

Caarandnə bolxla, sovetsk kevər byrdəlliň tyryn işkdlmydəsn bidn, xurldag səksn nəkd Sverdlovin

çık kelsər, Ərəsəd, sovetsk kevər byrdlhən es batrsn
cug kyç-kelsərn vəgç boln dazrantk əmtsın noolda-
na ut aşin kərngəs harhsn, sovetsk kevər byrdlhənə
(konstitucion) bytn əng es bolsn, bulng-şuhu uga bolv.

Təryn xorfdtan xəry əgdg arh uga bəəsnəsn,
darand bəəsn əmtstn hancxkn dur uga sedkl biş,
kyçr ik cucrlt, muurlt yldəsn, revolycig, germansk
boln avstrijsk imperializmin coklhna əmnəs əgdg
xəry uga saamđ, kyçr ik kynd cagt bəəlhn, syy-
lin dərvn zilə dəənəs,—en xəry uga cagasn maş
ik çıdlə Ulan əərmyr irv bidn, ug syyldnъ erkn
ik çinrtə jumnp: oktəvrgd çign, en zilin eklcd çign
tyry yzəd jovsn hanc vijəsn, mana hancxkn boldg
bolv çign; batta ni-negn nəkd,—cug ordudin kyç-
kelsərn vəəgç, dazrantk əmts ug syyldnъ bossn,
imperialistiçesk dəənə əmnəs zərgtə, bəatr kevər
duuhan əkən xəəcxəsn tələdən kesg oln sarmudt
katorg avsn Libknext, Adler xojr met, deed-jevrop-
in proletarmudin tolhaçnrig, Venə boln Berlinə
kədlimşçnrin, ədr irvəs biş ças irvəs delgrgc, revo-
lycs sultxsn cagur, irv bidn. Onc hancasn evrəənъ
cug delkən keln əmtnъ duntk nəkdmydləhən har-
haran bərlədəd, eem-eemən tyşldəd jovz-jovx saa-
mur ircxəv bidn. En zilin turşt mana erkn kesn
kycəsn jumsudm bidn, en. Tegəd bi, en xaalhin
tusk, en negnəsnə negnyr orlhın deer axrar zog-
snəv.

Nəkdmyd, ekn avgt mana lozungm bidn: kəd-
limşçnrin şyyvr (kontrolb) bilə. Kerenskin josnə kedy
xaing andhar itkyllh vəədg bolvçin, kapital orn-

nutgin jum kez harhlhig ulm caarandnъ evdəd xoran kyrgə wæenə — giz keldg bilə bidn. En toot evdrlt, emkrlyr avç oç jovsinъ, boln socialistiçesk biş nam kədlımsçnrin josn bolhna (pravitel'stvo) tyryн kex işkdlnъ, kədlımsçnrin şyyvr, xələc erk biş bolx zəvtəhinъ, yzz wæecxənə bidn. Bidn, evrənə promişlennostdən cugtadnъ socializm, dekc, gentkn şiidəd, togtaż (dekretilrovatъ) orksn uga bidn, jungad gixlə, socializm zug kədlımsçnrin klass zalz çaddg bolsn, kədlımsç əmtsig kyndllhn batrsn cagt oç byrdz, batrx mən. Yngig uga socializm xoosn setkl mən. Tegəd bidn kədlımsçnrin şyyvr, xələc; tyyngig xarşlıta, kytic-bytn biş işkdlinъ medə wæecxəsn vijsin bidn, kədlımsçnr vijsnъ, dazraçnr uga dala ik ornanъ promişlennostən, dazraçrin əmnəs zərylz togtax maş ik kergig erk biş vijsnъ kecxəx zəvtə bolsn deerəs, orulcxala bidn, nəkdmayd, en togtaltd evrən vijsnъ lavta, nam lav uga-har orlcsn bolv çign, xiiçn kapitalistiçesk josna dara, dazrlı yzsn kyn bolvas ik gidg uxu avsn mən. Kycəgdsn jums bahinъ medcxənə bidn, kədlımsçnrt to uga oln degə, torg kehəd jovsn, ik xol ard xocrsn, evdrsn-tarsn ornd, kədlımsçnrt promişlennost hardad zaldg surxd, — ut sorg kergtə. Ter hardvrig kədlımsçnr vijsnъ hارتan avcraz wæsig, promişlennostin tolhata-ektə gisn xalxdnъ bah, kytic biş kevtən wæehəd wæex, kədlımsçnrin xələc-şyyvrəsn, promişlennostig delgydnъ kədlımsçnri zalhnur nyircz irsig, ik çinrtə, yntə gisn jumn giz toolzana bidn.

Kədlimşcnr boln proffessionalınp niicəs vijsinъ və-
ədlən xyvrylz orkcxav. Tednə erkn tərtp, cug
tolhalx boln centrin vərdydyr, kapitalizməs avsn şin
byrdəcs bolhnd, te nə evdçksn, zərc murulxan xəzəx
promişlennostъ evrənъ tələlgçnrən təvdg, boln ted-
nən, evrənъ medrl, ik surhalən — kymnъ jovdld gyn-
nomas avsn juman — socializmin xaag bolhxd, gyn
nomig, dazraçnr uga şin ol togtaxdnъ tus bolş
ugahar olzxan xəzəz jovcxasn ulsin dəng ugahar,
eklcxəvə. Ter əmts təgən dor çolus xajad mudul-
şnq, hardvrin kergig harten avç jovcxax, tyyndən
sən daslt uga kədlimşcnrt xaag bolhxin kerqt, gyn
nomig olzxar sedcxəz jovcxala bolv tednə kyslt
nurhdad xamxlgdv giz kelz çadz bəənə bidn. Ennъ
degd ik kyçr bilə. Bajaçud tal tatgz xamg əmtsin xoran
kyrglhə (sabotaz) xamxlgdv. Kədlimşcnrt xaalhdnъ maş
ik torg bəəhə bəəsn vijnъ, socializmin ul təvgç en erkn
iştndl kegdgdv. Bidn ynig ikdkz çign, tyngig kelxəsn əəz
çign vəcxəxşvdn. Çilgcđ kyrxər avad xələxlə vaaxa-
xan jumn kegdsn bəənə, ulig batlx yyldvrin xalxasnъ
avad xələxlə ik, dala ik jumn kegdsn bəənə. Socia-
lizmin tuskar kelxlərn, kədlimş əmtin dektr avn
umşsn, sən uxahar ul təvz orkv giz kelz bolş uga,
medrl gisn jumn, tedn vijsnъ evrənъ arh-çidl, hararn
maş ik kynd jum kexər eklcxəsnd, miqhn-tymn xaz-
hr harhad, harhsn xazhr bolhnasn vijnъ tyrəd, xaz-
hr bolhnasn vijsnъ uxa avad, tylmhə bolad jovz oda
bat syyr-ul deer zogskç promişlennostən zallh vüg-
dəsnd — ynynd vəəx mən. Tedn evrənъ kədlimşən
çilgcđ kyrtlınъ kycəcxəv. Oda en kədlimştn ter caginlə

ədl kegdş uga jumı; oda bolxla cug kədlimşç əmts, hancxkn tolhaçnır mangna xalxın viş, lavta delgy oln əmts vijsn̄ evrəpə hararn socializm togtaz vəəcxəxən, tyunəpə ulin̄ təvcxəz orkcxasan boln yngig çilgç kyrlın̄ kyrgxd orn dotran jun çign çidl torg bolz çadş ugag medexənə.

Promişlennostin tust tiim ik-ik kynd torvrmudla xarhcxasn bolxla, tend, kədlimşçnrin şyyvr-xələcəs kədlimşçnrin zallhur avç irsn, kesgstn̄ ut bolz medgdsn, josndan bolxla axrxn xaalh davx kergtə vəəsn bolxla, tyunəs yly xocrgsn selənd mand tyunəs ik beldlhın̄ kədlimş kex zəvtə bolv. Selənə vəədl xələz vəəcxəsn, seləndk krestyjanmudla nyycrz jovcxasnuls balhsdin oktəvərəsk revolyc selənd zug 1918 zilin zun-namr xojrt irz josta oktəvərəsk revolyc bolv—gicxənə. End nəkdmýd, piitr balhsna proletariatmud boln piitrin dəənə cergydin salds mud josan avcxaz jovxdan, selənd togtaxd ik torg xarhxın̄, ynynd nomhnar, zisəd jovx kergtəhin̄, ynynd josna şiidvrər oln dundan ni negdəd hazr xah-lulxar sedlhn ik gidg xazhr vəəsin̄, tyund cəəkəxən medrltə gisn̄ orcxaxin̄, krestyjanmudin ik zuin̄ tiim tər es təvz vəəcxəsin̄ medə vilə. Tegəd çign bidn, zug revolycin əsltd erk viş kergtəhərin̄ bolad jovla bidn; əmtnə əsltig təryc davz harl uga, tednə vijsin̄ dasltasn̄ tednə vijsin̄ nooldanasn̄ uralan kəndlrlt əsz harxin̄ kyləcxədg. Oktəvərət bidn, krestyjanmudin xiiçn xortn pomeşçigig-krepostnikig, ezlgçin latifundin ezydydig xamad uga kesərn togtnv bidn. Ter cug-krestyjanmudin noldan vəəsn mən. Tiikd

krestyjanstv dotrny, proletariat, өрөл-proletariat, krestyjanstvin ugatə xalx, bayaçud—gix jilhlt uga bilə. Bidn, socialistmyd en nooldan uga socializm uga-hinъ medcxədg bilə bidn, bolv tydy met, hançxkn mana medsn bahinъ, ter medrl hançxkn, amar cə-əlhəz əglhnəs viş, əmtnə vijsinъ vəədl,—daslt, dam-şłtasny bum-saj əmtnъ gydydnъ erk viş kyrggdx zəvtəhinъ çign medə bilə bidn, tegəd çign, krestyjanstv delgydən xiiçig xolbıllhig, hazrig cuhar ədlər (uravnitelъpoje) edlxm giz medsn saamdnъ bidn 1917 zilin oktəvətъ sarin 26-d harhsn josndan, hazr-usnъ tustan krestyjanstvin erlhər kərng kez vəənnə bidn giz ildnъ kellə bidn¹.

Bidn, tertn mana xələclə ədl, ni-negn, kommunizm mən vişinъ ildnъ kellə bidn, bolv tyynə xələclə ni uga, zug evrənъ kərng uxanlahan niitə jum kyçnəs oraldulsn uga bidn. Tednlə kədlimşinъ xalxarn nək-dmyd bolsndan revolycin jovdl tednig mana viisim bidn irsn vəədl-janzur avç irxd icəd, xamdan jovz jovna bidn giləv bidn, oda aşdpnъ krestyjansk zisə yzz vəənə bidn. Hazr-usnъ xalxin xyvrılt (reforma), hazrig olna medrlid əglhn (socializacija) mana xələclə xarhz vəəxş giz ildnъ keln vəəz, cuhar ədlər hazrig xuvaz avad edlximn gisn uxag əmtnə dala ik zuinp xuvacz vəəxinъ medsn uçr deerəs, tynd soły jums oraldulşgan kergt, krestyjanstv vijnъ ed-nən martad xajad caarandnъ jovxinъ kylən jovz, mana vijsmn bidn duuhan əkç avsn: hazrig olna med-

¹ XXII dektrin 20—23 xalxs xələ. Red.

rld əglhnəs (socializacija) avn ekln mən. Bidn kylən vəəz, evrənə kyç-çıdlən beldz avcxav bidn.

Tiikd mana avsn josn, (zakon) delgy keln əmtnə (demokratichesk) sə xəsn uxanas, kulag — ugata xojr muzgudig negtkgç — ik hazrin eznd (pomeşçg) dur uga bollnas, monarxijin xiiçn kevin əmnəs bossn tustan bolxla yg-uga revolycionn uxan bolgsn: delgy cuhar ədl bolx uxanas iştə harsn josn mən, ter josnasn, krestyjanmud vijs dotrnə jilhlhyr orx vəəc-xəsn mən bidn. Hazrig krestyjanmudin edlvrt ək (socializacija) josig delgy cugtan zəv gisn deerəs iştə harhla bidn. Ter josn, manar bolv çign, bolşevigydin xələcs es xuvacgç xalxar bolv çign neg duuhar avgdla. Hazrig ken ezlxmə gisn survrt, en tərin xahlcə tyryn yg selənə mal-gerin kommunimudt əgv bidn. Bidn hazr-usnə edlvrt, socialistichesk ektəhər delgrxdnə, tiikd, 1917 zilin oktəvərə sard en xaalhd orz çadş ugahinə səəxn medə vəəz xaalhinə sul orkçkla bidn. Beldlhərn, əmin demokratichesk, respublikansk gisn orn-nutgt kegdəd uga, cug delkən tuuz-tyykd orx maş ik işkdl keçkv bidn. En işkdlig, en zun, əmtn cuhar delgydən nam əmtin xol gisn bulng-şuhu selənd keçksn vəəcxənə. Xot-xoolin xalxd tyry-zydy, xarhnıdan bolad irsn saamd, xiiçna yıldəs boln kişg uga dərvn zilin dəənəs kəltə kontrrevolycin boln grazdansk dəənəs kyçər ədmg urhdg sən gisn rajog bulahad avç orksn saamd, en xamg canъ uga kyçr jumn bolsn boln balhsdud xarhnn gix saamd—mana josna hançkn, itklitə gisn bat tysğ bolgsn, balhs-

dud, promişlennostin rajonmudin sən gisn kədləş-
çnr ni-negdəd selənyr harad jovcxav. Kədləşçnr
tiigən odxlarn, kədləşçnr, krestyanmud xojran
xoorn d zətə-zəvtə noolda tatxar, odcxav giz kel-
cxəsn tootstn xov-xiiuz zəəcxəz vəəcxəx uls ted-
tn. Ter lavta xov-xiiuzin, mana jovdl-kədlə-
şmyd yzylz vəəcxənə. Tedn selə orcxaxlarn, tiikd,
əmtən xarhnad tarz vəəx saamnd, ədmər arsm tuu-
had kymnd songsgdad uga olz-orş yzcxəz vəəc-
xəsn, selənə dazraçnrt—kulagmudt xəry əkər jovcxasın
mən. Tedn kyç-kəlsərn vəəgç ugatınp, selədin
əmtənə ik zuudn dəng bolxar jovcxasın, tedn ən-
gər, olz tus ugahar es jovcxasın, tedn ni-negdxin
kergt haran əgç jovcxasın tednə beldvrin kədləşn
əmtənə gydydn vəəsin, — Ərəsəhər delgydn bolad
odsn boslhs bolsn ijul sar, ijul sarin buurlt səəxn
yzylv. Ijul sarin buurlt, selənd delgydən kyç-kəl-
sərn vəəgç, dazrandk əmtsin boslhar, balhsduzin
proletariatmudla xamdan bossn boslhar kətrv. Endr
nəkd Zinov'ev sunhugar, Piitrt bolzax ugatınpin
komitetmydin xurldand 18000 şaxu kyn orlcz¹, tend
maş ik bajr-baxta jumn bolbz vəənə giz songsxv.
Cug Ərəsəd bolgç jumsil, nydnd yzgdəd hart bərgdlhnp
kemzənən kirər selənə ugatınp bosxlarn, vijsn
evrən kədləşdən, kulakmudlə nooldlh yzcxəv, tedn,
balhsnd xot-xool tasrxa uga bolhxdan, tyngig uga
selən hazrixn vəəz çadş uga edl-axuharn solılcxdan

¹ Nojavər sarin hunnas tavn in kyrıl Piitrt balhsn Ar yzgin tanhçın
selənə ugatınpin tanhçın xurg bolsn mən. 5—6 minhn delegatmud irx
giz kyləgdz vəəsn 18 minhn kyn xursn mən.

selən hazrin babaçud, kulakudla xamdan jovz bolş ugahinъ yzcxəv. Tednəs onc niicx negdx kergtə. Selənd, socialistiçesk revolycin tyryn boln aldrşa ik işkdl kez orksn vəəepə bidn oda. Oktəvribd uçgig kez çadş uga bilə bidn. Əmtn tal eərdz oç çadx cagan medv bidn, socialistiçesk revolyc selənd eklsnd kyrv bidn, ədmən arsmlz xuldgc harlcsn ax-vajn, kulak, xamg en bolgç jovdlmudig xiiçpavgarn xələdginъ es medx hazr uga.

Tegəd selənə mal-ger, selənə ugatınr, evrəp zalaçnrlahan balhsna kədilmşçnrləhən ni-negdxlərn, minъ oda irz, josta socialistiçesk togaltd josta bat ul təvz eəgç vəəcxəpə. Minъ oda oç selənd socialistiçesk togalt eklgdz vəənpə. Minъ oda irz, eləəd-eləəd hazrig olar negdəd edlxər, gyn nom, erdm-surhalъ, texnigin medrlig xiiçna, xəry tatgç xərnhi cagin tyngig viş əmtnd şud erdm-surhalъ eəgç çadş uga vəəsn bolxla — olzxan xəəz jovcxax sovetmud, xozəjstvs byrgdz jovcxana. Unyndtn, promişlen-nostbd orxnpъ yly ik kynd kədilmş kegdzənə. Unynd, dorak mana komitet, sovetmyd dala xazhrmud harhad jovcxana. Harhsn xazhrasn taşr uxa avad jovcxana tedn. Togaltd sən medrltəhər orlcz jovx əmtsin kesn xazhrmudas əəxşiv bidn, jungad gixlə bidn zug vijsinъ daslt-surldan, evrəpъ kesn jumsdan icnə bidn.

Tegəd, iim axrxaxn sorgin zuur seləndk socializmyr avç irsn aldrşa ik xoləvrilt, en xamg nooldan kycsn, bytsinъ yzylz vəənpə. Tyyg onçta səənər Ulan əərm yzylz vəənpə. Ərəsən əmtn caarandnъ tesz çadş uga bolad vəəsn cug delkən imperialistiçesk dəənd

jamaran вәәсхәсән medcxәnәt. Tiikd bidn mel arh dәng uga giltә bilә bidn. Kedlmşcnrt cug упінь ildnъ kelәd өгç orklav bidn. Bidn, mekllhny sәn gisn zer-zevnъ bolgsn, vajnъ imperializmin sәn gisn demokratičesk respublik — Amerikd oda urdkdan orxny dorar әmtig meklylgç, әmtig burntgt kәtlylgç politikinъ nuuvçin imperialističesk boocasinъ iltkv bidn. Dәen, tyunә imperialističesk вәәdlinъ әmtnd cugtadnъ mahd uga bolsn saamد, vajnъ hazaad orna nuuvçin politiginъ syyr-yndsn kyrtlnъ evdsn, orn — hançxkn Әrәsәn Sovetsk Respublik вәәsn mәn. Terti nuuvçin boocasinъ iltkckәd, cug delkәn ordudt, nөkd Trockar damzulad: en dәeg demokratičesk kevәr, kyçnәs neg огъ negәn bijәn baktalt (anneksij), dala avl (kontribucij), ugahar kәtrәcxәj, giz duudz вәәсхәnә bidn, en dәeg kettәxin kerгt vajnъ josna, өmnәs zerylsn revolyc kerгtә — giz kynd boldg bolv çign yn ildnъ kelz вәәnә bidn — giz kellәv bidn! Mana duun hançxkn kevtәn yldv. Uynәsn keltә, kesg oln sedklern manig daxz jovcxasn әmtst mu uxa orulsn kyçr Breitsk boocahar hart вәrylgdsn kyçr-kynd evlhәr mәltrz harv bidn. Tigdg uçrnъ, bidn hançxkn bolsn en mәn. Bolv bidn evrәnъ yyldvrәn kyçez вәәсхәlә bidn, dәenә kyslnъ tiim jumн — giz tand kellә bidn. Man deer germanә imperializmin uul nurad unz irdg uçrnъ, mana kedlmşcnr — krestjanmudt batrad byrdz avxdnъ ik udan sorg kerгtә вәәsn en mәn.

Tiikd bidn әәrm uga bilә bidn; saldsmudin es tatgç tednd olz uga jumsudin tөlә dәend keogdz

josn, imperialisrmydin mu, byrdəny uga xiiçn
əərmətə bilə bidn. En kyçr gidg zovlnta, xolıvrılt
kex saamd bəəsn saam bolv. En, əmtin zovlnta
imperialistiçesk dəənəs amrç avx şin, ongdan dəən
eklzəxinə medz avx zəvtə saam bəəsn mən. Evrənə
socialistiçesk revolycən xarsxin kergt kegç dəəg,
evrə vijsim bidn dəən giz nerədz çadxm bidn.
Yngig bum-saj əmts evrənə vijsin, vərəd yzəd
bəəsnəsn medcxəx zəvtə bəəcxəsn mən. Tyngig medz
avxd kesg sarmud əngrv. En medrl irtlən ut, kynd
xaalhar damzad davad jovb. Bolv en zilin zun, en
medrl ug syyldn yrvə, xələcs xyvrsin, oln əmtinə
tolə bolgç jungad gixlə tertin əmtinə miursn cucrsig
bijərn yzylz bəəx dərvn zilə ut dəənə xəən dəknəs
dəənd oç jovx əərmig sovetsk respublikin tələ jo-
vulkxin kergt tednə cucrlt miurln evrən vijsin
tələ kədlımsçnr, krestyjanmudin sovetmydinə socia-
listiçesk respublikin tələ jovz jovx medrlər solğdx
zəvtənə əmtind cugtadn il bolv. En kycgdv.

Zunak, çexo-slovak mudig, diillhs boln mand kyrgç
dala ik diiltsin tusk zəngs, xələcsin xyvrlhn eklz
orksig, boln dərvn zilə zovlnta dəənə xəən əmtig
medrltə, socialistiçesk kevər byrdəəx əmtin kynd
gisiñ kədlıms kegdz odsn bəənə. En medrl-uxan
əmtinə gydydn kyrv. Bum-saj uls, kynd kədlıms
kez bəəcxəxən medz avcxav. Oda, en saamd manas
yly kyçtə cug delkən imperializmin çidl manig
darxar cuglrgddg bolv çign, sovetin josna əəmşginiñ
medsn, tyngig darad uga kez orkhan xəəgç imperializmydin saldsmud manig byslıg bolv çign, tedn

oda deerən manas yly çidltəhiniň nuul uga keldg bolv çign, əəz, cuxrız wæxim bidn uga.

Bidn, əsz-ərgzz, sovetsk orn-nutg əsz jovna ginə bidn!

Proletarsk revolycin yyldvr, imperialistmydin çidi eərdsnəs tyrgər əsz, delgrz jovna. Bidn hancıkn orsin socialistiçesk revolyc xarsz jovxş bidn, cug delkən socialistiçesk revolyc xarsz də kez jovna bidn. Diilx çidlm bidn tyrgər əsəd jovna, jungad gixlə mana kədilmüşcnrin medrl jasrz, əsz jovna. Əngrsn zilin oktəvərgə sard sovetsk byrdəc jamaran bilə? Tertn tyryň işkdilmyd bæsn men. Bidn, tyyg oda wæex bædildiň kyrgdg evinъ olz çadz bæelə bidn, oda bolxla sovetsk konstitucta (kərneg josn) bæenə bidn. Ijulъ sard batlgdsn en mana sovetsk konstituc neg cœekn kyyn uxanasn, harhçksn, jos medgç surhalıta ulsın biçz orksn, taldan konstitucas biçəd avç orksn jumn bişinъ medcxenə bidn. Delkəd manala ədl konstituc harhgdad uga jumn. Ty-nynd proletarsk əmtsin evrənъ orn dotrk bolv çign cug delkədk bolv çign dazraçnrin əminəs kesn nooldan byrdəcsin aş uxan, daslt biçgdsn jumn men. Mand nooldana aş, dasltin zeər dala. En daslt, nooldanъ zeər, ni-negdz byrdgsn kədilmüşnr sovetinъ josan jamta uls, şışlŋ, ut sorga cerg, baja-çudt ylyrklıh egl uga kesig, en nooldahan kərngdnъ tednəs muuhar biş kesg, fabrik, zavodmuđtan şin togtaltin ul təvəd jovsig səəxn yzylz bæenə.

Bidn, kədilmüşən, sovetsk konstitucar kycəxd kergetə şin ulsmud orculuň eklz bæəcxenə bidn. Mand oda

selvg bolx boln kədlimşən tulg kyrtılıp kexd nəkd bolx, kədlimşdən orlculx zəvtə bah-biçkn krestyjan-mud beln vəəcxənə.

Zogsxan xəəgç syylin tər minə cug delkədk boln mana vijsim bidn vəədlin tusk tər. Bidn evrənə delkən keln əmtn duntk nəkdmydləhən eem-eemən tyşldəd zogsz vəəcxənə bidn, oda tedn orsin revolyc tednlə xamdan cug delkən revolyc əolad uralan jovxinə lavta medcxəz vəəcxəhixənə yzz, medz avcxav bidn.

Revolycin cug delkən keln əmtn duntk çinr əsl-hig daxldn cug delkən imperialistmydin ni-negdlhn əsəd kyc avad jovla. 1917 zilin oktəbrlə tedn, mana revolycig kerg uga jumn giz sancxadg bilə: fevralı sard tedn tyyg kergt avgdş uga socialistiçesk eksperiment (xələc, kexən xəəlhən) giz xələcxəz vəəcxələ. Ter xoornad respublikin əərm əsəd, batrad jovla: tertn, əmtin kyçr kynd gisn: socialistiçesk Ulan əərm byrdəx tər xahlz kycəv. Mana kədlimşin əslt, kyclt daxn, Vilxgeləmin xortn bidn giz xəəkrz jovcxasn anglıx-prancsin kapitalistmyd, Socialistiçesk Sovetsk Respublikig darxar kegç nooldandan, odak Vilxgeləmləhən negdxədən əərdz ircxəsn imperialistmydin xəryclhn, dur uga bollhn əsəd jovcxala, jungad gixlə tertn kerg uga, xoosn socialistiçesk eksperimentəsn cug delkən socialistiçesk revolycin lavta hal hulmtnə bolv. En uçr deerəs, mana revolycin kycltin əslt daxn mana xortdin to əsəd jovsn mən. Bidn evrsən jamaran mu vəəcxəxənən nuul uga, əmmən bidn kegdx jun vəəxənən medz avcxax zəvtə bidn.

Bolv tyn talan uralan jovxdan oda hanc biş bidn, manla xamdan Venə, Berlinə bas ter nooldanur bosgç kədilmüşçnr jovz jovcxana, kyn medz bolş uga, tedn en mana dund kergtm bidn ulm sən medrltə ni-negn iircxəx.

Mana sovetsk revolycin əmnəs zərylgdsn yyls jahz niktrz, xarñhutrz vəəsxəxig boln mand jamaran əəmşg vəəxig tand yzylxin kergt nəkdmyd, evrənə tələlgçərn damzulz songsksn Germanə josna agçm biçg bytnndnə umşz əgsv:

„Hazaad ordudin tərə narodn komissar G. V. Çiçerind. Mosku. 1918-z. nojavbə sarin 5 shin.

Germanə, zalgç ax josna daavrar Imperatorsk Germanə Tələlgç, Ərəsən Federativ Sovetsk Respublikd iim jum songsxz vəənə: Germanə, zalgç ax josn, Brestsk evcldlhnən voocana 2-gc vəlgin togtavr vəəhə vəəsn vijpə orsin josnə uçrezdenpəmydər daimzgdz, germanə orn-putgin uçrezdenpəmydin əmnəs zərylsn kədilməş kegdəd jovsna əmnəs xojr dəkz sərglə. Mana josn, deer zaasn voocanъ togtavr mudan evdlhn bolx vəətxə, internacionalın avjas ik xol xazilhn bolğ en kədilməş əmnəs sərg yg kelsən xürcə bolş uga giz toolzana. Evcənən booca kegdsnə xəən, Sovetin josn Berlind, evrənə elçən syyrlylx, Ərəsən tələlgç təvgdsn Joffed, Germanəd jamaran bolv çign agitacionn, propagandistsk kədilməş biçgə ketxə giz il kelgsn junn bilə. Terti Brestsk voocana 2-gc vəlq çign, taldan ortpə tələlgç bolğ - kyn bolsndan Germanə vij-dotr tərtənə orlcə ugahan çign mednəv giz kellə. Ter uçr deerəs Joffə boln tyynə hardvrt vəəx məçmyd, Berlind, jun bolv çign taldan orn-putgin tańç tələlgçnlə jamr kevər itklətə, kyndtəhər vəədg bolna tydy met kyndtə, itklətəhər vəəcxədg bilə. Bolv en icmə bidn meklgdz odv. Kesg cagas naarandan, orsin diplomatičesk tələlgc Germanədk orn-

nutgin jos xolbylxan xəəz joyx zərim əmtslə sən-səəxn
vəəsərn boln tiim əmtsig evrənə kədilmədən olzlsarn dam-
zad, Germanəbd togtgç josig xolbylxar joyvgç zisə jovulxan
xəəhəd jovsnı medgdə bilə. Dora zaagdgç, en sarin dənnnd
bolsn jovdlas avn, Ərəsən Ax josn, revolyc ketxə giz duu-
dsn bar caasdud zəəz avç irəd joyxlarn (tyngərn diplo-
matiçesk elç olzlx zəvən evdn), oda vəəx jos xolbylxan
xəəgç joydlımutd şunz orlcz joyxnp ildv. Əckldyr Berlind
irsn ors elçin zəəgç jumsudin neg jarşgnp xaalhdan xam-
xrsnas avn, ter jarşgudt nemş kelər biçgdsn, Germanəbd
taragdx zəvtə revolcionn listovkmud vəəsnı ildv. Ger-
manıx ax josn dəkn neg hndl ərgx jumnp imperatorsk
(xaana) tələlgç graf Mirbaxin allhnı hundlinx xərylx tərt
Sovetsk ax josn jum es kesn — en bolv. rəsən josnaxn
gemtə ulsmudig şoodvrt əkəsn arh çidlən xarmnxm bidn
uga giz andharlla. Germanig zalgç ax josn, gemtə ulsmu-
dig zasz şaxk kədlimş eklz orkx vəətxə tiim jum kex
sedkl vəəxinp oda kyrtl medxş.

Alsn ulsmud, Ərəsən zalgç ax josna olnı əəmşg uga
vəəlh xələlgç məçmydər yzg bolhnasn byslətə gerəs zu-
lad harç odcxala. En jovdlan urdasn şiidəd, beldz orksan
ldnı nul uga kelcxəgç alaçnr oda kyrtl zasndl uga vəəc-
tənə, nəm mand kyrsn zəngər bolxla orsin zalgç josn
tednə geminə təvz egsn vəəz. Germanə zalgç ax josn,
en booca, boln oln dundin zəv evdlhsin əmnəs bosz
sərz vəənə. Mana zalgç ax josn, orsin zalgç ax josnas,
yyñəs xoorandan evrənə boocag evdgç agitac boln pro-
pagand kedgən uurulx itkl erx zəvtə. Tyynəs naa-
hur mana ax josn alsn boln tyupp ek tatsn ulsig zasz,
tələlgç graf Mirbaxig alsn şəminə xərylxig erx zəvtə. En
erlhs kycəgdtl, Germanə zalgç ax josn, Sovetin respub-
likin zalgç ax josig evrənə diplomatiçesk boln naatk
çığn josn tələlgçnən Germanəs xəry duudz avxinp surx
zəvtə. Berlindk Ərəsən tələlgçd, Berlind vəəcxəx diplomati-
çesk boln konsulşsk tələlgçnr boln naatk, josnı uls joyx
vaçm pojezd (təmr xaalh) mañhdur asxn beln bolx, boln

tedn Ərəsən mezən zaxd torg uga kyrx evnъ olgdx giz, endr gerçlgdsn mən. Sovetin zalqç ax josnas, Mosku boln Piitr balhsntk germanə tələlgçnrt xəry jovxdnъ kerqtə jumsud əkinъ surgdz vəənə. Germanəd vəəcxəx ərəsən naatk tələlgçnrt boln tydy met Ərəsən naatk hazırlıdt vəəx germanə josnъ ulsd dolan xongin dund tyryñksdnъ Ərəsə tal, syylinksdnъ Germanъ tal xərcxətn giz songsgdx mən. En syalink germanə josna ulsmudt jovx saamdnъ xamg kerqtə jumsudnъ eggdx, tednd xaag torg xaalhdnъ boln germanə josnd bagtz əmtst, evrənъ ornadan jovxan xəəsn cagtnъ torg xaag yzylgdx uga giz Germanə ax josn icz vəəpə".

Nəkdmyd bidn, germanə ax josn, orsin orna tələlgçnr, dən eklsnə tyryn avgas avn germansk socialistmydin giiç, tedn dəng bolcxasig, a germansk imperializm tatqç əmts orsin tələlgçnrin erk alxə orad ugahinъ meddg vəəsinъ, sən medcxənə bidn. Tednə yyr nəkdmydnə: dəənə emnəs bosz, Karl libknextin uxa xuvacz jovcxasn uls vəəcxəsn mən. Tedn, tələlgçnr togtsna ekn avgas avn tednə giiçnırnъ vəəsn, zug tednlə bidn sən vəəsn mən. Uyg, germanə ax josn sən meddg vəəsn mən. Tedn, mana josna tələlgç bolhig, II-gç Nikolajin josn mana nekdmydig getdglə ədlər təvl uga xələhəd getəd jovdg vəəsn mən. Tegəd oda ter josn en işkdl kesn bolxla, jumn xyvrsn uçr deerəs viş urdnъ tedn vijsən çıldıtd təvdg vəəsn boln Berlinə uulıncd şatsn neg gerəs kəltə cug Germanъ şatxas əəz vəəcxəsn uga deerəs kesn mən. Germanə ax josn tolhahan geez orkz, a Germanъ delgydən şatz vəəx saamd, ter tyymrig, evrənъ policejsk holhasan

neg gerəəd xələlhsərn untraxv bidn giz sanz və-
ənə.

Entn xoosn naadn. Germanə ax josn manla diplomatiçesk zalhldahan taslxar vəəxlə bidn tiikin, tedn anglı, parncsin imperialistmydlə niicxər zytkz jovsin medə bilə bidn gixvdn. Vilbsona ax josn, nemşin cergydig Polış, Ukrayın, Estlənd, Lifləndyld yıldətxə gisn survrta sunhugudar darad xajçksn mednə bidn, jungad gixlə tedn, germansk imperializmin xorntı boldg bolv çign, ter cergyd tednə cugtan kerg kez jovsxax mən: tednボルシェビキズム dig darz jovcxana. Tednən,ボルシェビキズム dig darx antantig tatgç cergyd irxlə oç avn.

Yngig sən mednə bidn: en xalxarn bolxla ynynd mand gentkn, kyləvr uga irsn jum uga. Germanı şatz odsn, a Avstrıa delgydən şatz vəəx, Libknextig arh uga sultxsn boln, Libknext tolhata bolsn socialistmydin xurgın şiidvrəs iştə tyyg, orsin tələlgçd əggwdxnd jum es kez çadsn, en saamd germanə ax josna kez vəəx ydy met işkdl tedn dəəldxər-nool-dxar vəəxig viş, tedn tolhahan geesin, jaaxan medz çadad gyyz vəəcxəxin yzylz vəənə, jungad gixlə tednig, Brestsk evchlnd orxnp zurn xolva kyçr evchlər Avstrıa darçksn xəər uga xorntı — anglı-amerikan imperializm şaxz vəənə.

Germanı, en suldaçnr bas vijən darxar, zovaxar jovxig yzə vəənə. Zyger tynlə xamdanı Germanə kədilmşçnrin klass bosz jovna. Germanə əərm, çanlı josn sul bolsnas avn çidmhə uga, mu bolsn viş, dəəldxşv bidn. gicxəsn salds mud narn harx yzgin

frontasın, deed yzgin, nemşin frontd xajgdsn boln
bajaçudin, delkən bolşevizm giz nerəddg jum bij-
sləhən xamdan avç odsn deerəs avn, tiim bolsn
mən.

Jim uçr deerəs germanə əərm çidmhə uga bolsn,
iim uçr deerəs en viçg ter jaaxan medz çadlhın
yzylz vəəx mən. Entn diplomatiçesk zahlda tas-
xur avç odx, nam çidl vəəsn bolxla cug cahaçudin
cergydig dəəhyr çign avç odx bilə giz kelz vəənə
bidn. Ter uçr deerəs bidn sovdepmeydtən, delkən
cug keln əmtnə imperializm evrənə erkn tərdən
bolşevizmig xolıvlx tər təvz vəəcxənə, beln, və-
əsn çidl-çimən batln gisn çilgctə sunhug egv
bidn.

Nojavrb sarin hunn ədr Hazad ordudin tərə na-
rkom Ciçerin, Narkomsin Sovetin axlaç V. Uljanov
(Leninə) boln VCIK-in axlaç Sverdlovin harta iim
radio sunhug ilgəgdsn mən:

„Cug Vojenkomsd, Vojenruksd, Komandarmsd,
Sovdepmysd cugtadn. Germanə zalgç ax josn,
Germanədk Ərəsən tələlgçig revolusionn zisənd
orlcv, Ərəsən zalgç ax josn graf Mirbaxig alsn ul-
sig zassn ugad gemşəhəd, Ərəsən ax josnas, yynəs
xoordanan Germanəd revolusionn agitac kedgən
kətrəx itkl avtl boln graf Mirbaxig alsn boln tyynə
ek tatsn uls zasgdtl, Berlind vəəcxəx orsin josna
ulsig 24 çasin zuur, Germanə naatk hazrmudtn
vəəgç orsin josna ulsmudig dolan xongin dund
Germanəs xəry ornadan nyxtə giz kelv. Tynlə
xamdan bas ter cagla Ərəsədk germanə josna uls

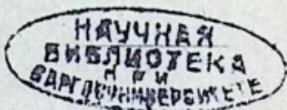
jovcxax zəvtə mən. Germanıň manla də bosxad, dəvrəd orkın əəmşg uga boldg bolv çign, gentkn kehəd orkın tednə jovidid xəry əkər bijən beldəd orkx kergtə. Manig cahaçud dəvrxdən şaxu, tednə dəvrlinə əmnəs zərylgdsn kədlmiş torvrt uga ke-gdx zəvtə.“

Ettn hancxkn Ərəsəg diillhn bolxm biş,—en or-dud bolnd evrəənə kədlmişçnrən diilx gisn jum. Ti-im jum, jamaran bolv çign kyc, çıdl yzylv çign kez, kycəz çadş uga jumn tedn. Tedn, en zerlg angud, hal ydin zygəs, Dardanellar, es giz Bolgarij es giz Rumin-işər damzad Ərəsəg dəvrxər beldz vəəcxənə. Tedn, Germanıbd cahaçudin cergyd byrdəhəd, Ərəsə tal xaj-xin tusk kyyndvr kez Jovcxana. En əəmşgig səəxn yzə medə vəəcxənə bidn, neg zilin duusn əngər kədləd jovsn uga bidn; bidn ul-syyrən jasz avad, lavta negndən toxrgdx bərldəslə nyycəd irv bidn. Zygər hancarn biş bidn: deed yzgin Jevropin proletariat bosad Avstro-Vengriyə çoluug—çolun de-ernə yıldəsn uga. Tednə josn, 1917 zilin fevralı̄ sarin çilgçd Romanov Nikolajin josnahar, arh ev ugaharn, yymlhərn, tolhahan geelhərn onçrz vəənə. Mana lozungm bidn: hancxkn orsin biş, a delkən keln əmtnə socialistiçesk revolycin tələ kegç syylin negndən toxrgç nooldahur irz jovxan martı uga bas, neg cug vəəsn çıdlən xurax—en bolx mən.

İmprializmin zerlg adusdud oda çign manas yly çıdləhiniň mana orn-nutgt oda çign ol dəkz kyr zovlŋ tyry yzylz çadxiň medcxənə bidn, zygər, tedn delkən keln əmtnə dündin revolycig diilz çadş

uga mən. Tednə dur uga bollhnd kemzən uga,—
ter uçr deerəs: jun bolsnъ boltxa, Ərəsən kədlimşç,
krestyjaninъ bolhnъ evrənъ yyldvrən kycəx, revolycd
kergtə bolsn cagt əmən çign ərvlx uga — giz kelnə
bidn. Bidn: bolsnъ boltxa, imperialistmyd kedy çi-
nən ik ajul dūuddg bolv çign, tedn tyygərn bijən
xarsz harç çaddım biş gizənə bidn. Jmperializm ykx,
delkən keln əmtnъ dundin socialističesk revolyc
jahdg kegdg bolv çign diilx!

17/108.

Редактор Чонкушов.

Техредактор Акимочкин.

Сдано в производство 22/XII-1933 г. Подписана к печати 14/II-1934 г.

Об'ем $\frac{3}{4}$. п. л. Тип. знаков 48000 в п. л. Формат 72×105 $\frac{1}{32}$.

Текст отпечатан на бумаге Каменской фабрики.

Обложка на бумаге склейка т-ва бумагоделочного пр-ства.

Партизрат № 2087.

Уполн. Главлита Б-33590. Зак. № 1331. Тираж 3 000 экз.

17-я ф-ка нац. книги ОГИЗа РСФСР, треста „Полиграфкнига“
Москва, Шлюзовая наб., д. 10

TABLE OF CONTENTS

Уппъ 10 denş
Цена коп.

7889

1903 г. №1.

В. И. ЛЕНИН

РЕЧЬ О ГОДОВЩИНЕ РЕВО-
ЛЮЦИИ 6 НОЯБРЯ 1918 г.

На калмыцком языке
Перевод Гашуга Батор

ИЗДАТЕЛЬСТВО ЦК ВКП(б) ПАРТИЗДАТ
Москва, Б.-Комсомольский пер. 1